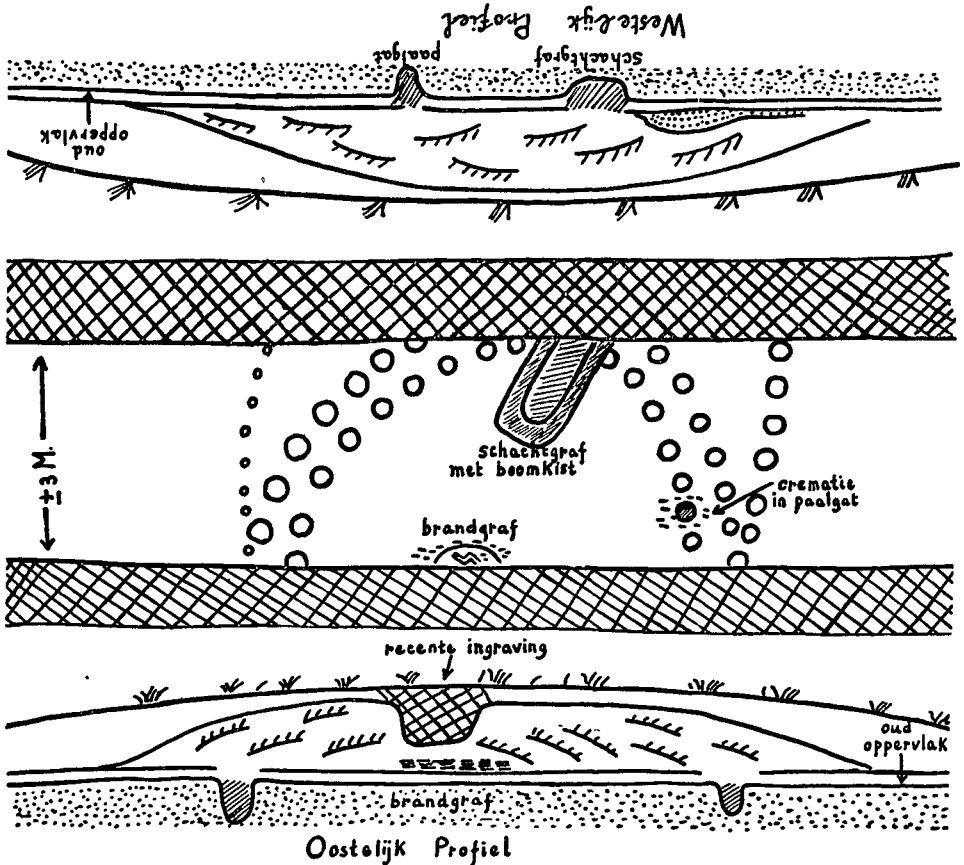

ONVERWACHTE VONDST TE VESSEM

Wie ooit een grafheuvel of urnenveld heeft gevonden, kan niet nalaten even van de weg af te dwalen, wanneer hij ziet, dat een stuk hei wordt ontgonnen en de recht afgestoken profielen uitnodigen tot een onderzoek. Zo ontgint men momenteel tussen Vessem en Halve Mijl een stuk heide, waarin twee vennen, „de Peper” en het „Hoeve-ven” zijn gelegen.

De ontginning was op 7 Juli zo goed als beëindigd. Alleen langs het fietspad van Halve Mijl naar Vessem, in de uiterste hoek, ter plaatse genaamd „de Lillen”, stak nog een drie meter brede strook hoog boven de geëgaliseerde vlakte uit. Daar de lengte van dit stuk slechts vijftig meter bedroeg, was het slechts een kwestie van een paar dagen of ook dit laatste restant zou verdwenen zijn.

Ofschoon volgens berichten van de uitvoerders geen praehistorische objecten te zien waren, lag de plaats zo ideaal op een hoge rug aan de rand van een ven, dat een onderzoek als een „dwang-bevel” werd voor mijn praehistorisch gevoel.

Wat een verrassing was het dan ook, toen in het scherp afgestoken profiel een duidelijke houtskoollaag met crematieresten en enige meters zijwaarts, aan weerskanten de duidelijke aftekening van een paalgat te zien waren. Duidelijke sporen van plaggenstructuur waren nog boven het oude oppervlak zichtbaar. Hierdoor stond reeds vast, dat we met een bronstijd grafheuvel te doen hadden, met een brandgraf en omgeven door een paalkrans.

De andere kant van de drie meter brede hoogte leverde eveneens een verrassing op. Ook hier was de grijze inzinking van een palenspoor te zien, maar bovendien vertoonde zich duidelijk de doorsnede van een schachtgraf. De grijze band van het oude oppervlak was hier onderbroken en tot 15 cm dieper was het gele zand vervangen door een donkere vulling. De plaggen boven dit graf vormden echter een gesloten geheel en waren niet door een latere ingraving gestoord. De heuvel werd dus opgeworpen nadat dit graf gegraven was. Dit kon men trouwens zien aan het gele zand, dat uit de grafkuil gekomen was en dat nu als een iets lichtere laag naast het graf over het oude oppervlak verspreid lag en waaroverheen de plaggen gelegd waren.

Het eigenaardige was, dat ook het brandgraf aan de andere kant niet secundair was, want ook hier liet het beeld van de plaggenstructuur één ononderbroken geheel zien, ofschoon op één plaats een zeer recente ingraving het beeld enigszins verstoorde.

Weer een van de vele raadsels, zoals die bij het begin van een grafheuvel-onderzoek zo dikwijls voorkomen, maar die gewoonlijk bij het einde van het onderzoek heel simpel kunnen worden opgelost.

Het onderzoek zelf vormde momenteel echter een der grootste moeilijkheden, want het was bij het vinden van de grafheuvel reeds 7 uur 's-avonds en de volgende dag zou de gehele, drie meter brede strook in een ommezien door een twintigtal arbeiders op kipkarren naar de nabij gelegen laagte zijn vervoerd.

De Rijksdienst te Amersfoort overtrof echter zich zelf in vlotte bediening! Een telefoontje diezelfde avond gaf de toezegging dat de volgende dag het onderzoek zou beginnen. Reeds om 7 uur 's-morgens stonden een voorgraver en tekenaar van de Rijksdienst klaar om de verdwijnende grafheuvel zijn laatste geheimen te ontfutselen. Zij waren vergezeld van twee Engelse archaeologen, die dit grafheuvel-onderzoek in Nederland wensten mee te maken, zo zij het niet bevorderd hadden. Zelden of nooit is een grafheuvel in zo'n vlot tempo onderzocht. Door het groot aantal arbeiders kon de bovengrond in een minimum van tijd worden verzet.

Bij het afschaven bleek al aanstonds, dat er een dubbele paalkrans aanwezig was geweest met het brandgraf als centrum. Deze paalkrans werd onderbroken door het schachtgraf, dat dus precies op de rand van de eerste heuvel was gelegen, waarboven later een tweede heuvel werd opgeworpen, die de eerste gedeeltelijk bedekte.

De graven waren klaarblijkelijk niet „gelijktijdig”, zoals zich eerst liet aanzien. In de grafkuil bevond zich nog duidelijk de rand van de boomkist; crematieresten kwamen hierin echter niet voor. Deze na-bijzetting in boomkist en schachtgraf is iets bijzonders, want meestal zijn deze ouder dan de crematiebijzettingen.

Bij het verder afschaven zag men hoe bij dit schachtgraf een afzonderlijke paalkrans behoorde. Bij het uitgraven van dit graf: een nieuwe verrassing. Toen namelijk de laatste sporen van het graf verdwenen waren

en dit was uitgediept tot op de vaste bodem van geel zand, bleek dat de onderbroken paalkrans van de eerste heuvel zich ook nog onder dit graf voortzette, want duidelijk waren ook hier de sporen van de eerst ontbrekende palen te zien, zodat die nu weer een gesloten cirkel rond het oorspronkelijke brandgraf vormden.

De conclusie ligt voor de hand, dat er een betrekkelijk lange periode was voorbijgegaan, voordat de tweede begraafing (in de boomkist) had plaats gevonden: immers de palen van de eerste heuvel moeten toen reeds geheel zijn vergaan en de eerste grafheuvel zal waarschijnlijk als zodanig niet meer herkenbaar zijn geweest. Dit is een aanwijzing, dat ook in een latere periode van de bronstijd normale begraafing in kist en grafkuil nog in gebruik is geweest.

Als toegift kwam tenslotte onder uit een der paalgaten nog een crematie bijzetting te voorschijn, zoals wel meer geschiedt, bijvoorbeeld onder zeven palen van een paalkrans heuvel te Halve Mijl en onder drie palen van het naast de Zwarteberg gelegen grafheuveltje te Hoogeloon.

Veelal wordt zo'n crematie-bijzetting onder de palen van de heuvel als een soort offergave vóór het opwerpen van de heuvel geïnterpreteerd.

Het verdere onderzoek zal nog moeten uitwijzen, wat voor beenderen dit zijn geweest en waaruit dus die offergave heeft bestaan.

GERRIT BEEEX.